

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Çevrimiçi Öğrenmeye Yönelik Görüş ve Tutumları

Yeter ŞENER ¹, Ayşe ŞENER TAPLAK ¹, Rukiye HÖBEK AKARSU ¹

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik görüş ve tutumlarının belirlenmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntemler: Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 312 öğrenci ile gerçekleştirildi. Veri toplama aracı olarak tanıtıcı özellikler veri formu, hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin görüşler formu ve çevrimiçi öğrenme tutum ölçeği (ÇÖTÖ) kullanıldı. Veriler tanımlayıcı istatistiksel analizler ve nonparametrik testler ile değerlendirildi.

Bulgular: Hemşirelik öğrencilerinin %59,9'unun hemşirelik eğitiminde örgün eğitimi tercih ettiği belirlendi. Öğrencilerin %76,9'unun çevrimiçi dersleri cep telefonu ile takip ettiği saptandı. Öğrencilerin genel kabul, bireysel farkındalık, kullanışlılık ve uygulama etkililiği alt boyut puanlarının sırasıyla 21,61±5,42, 17,49±6,60, 9,44±3,70, 13,97±3,16 ve ÇÖTÖ toplam puanının 62,53±17,22 olduğu belirlendi. Yaşa göre genel kabul, kullanışlılık alt boyut puanları ile ÇÖTÖ toplam puanı arasında fark tespit edildi. Erkek öğrencilerin genel kabul, bireysel farkındalık alt boyut puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu saptandı. ÇÖTÖ alt boyut puanları ve toplam puanı yüksek olan öğrencilerin hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin olumlu görüş bildirdikleri belirlendi.

Sonuç: Bulgular doğrultusunda hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmenin örgün eğitimi destekleyici bir öğretim yöntemi olarak kullanılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik; tutum; eğitim.

Views And Attitudes of Nursing Students Towards Online Learning During COVID-19 Pandemic

ABSTRACT

Aim: This study aims to find out the views and attitudes of nursing students towards online learning.

Material and Methods: The study was carried out with 312 students studying in a Department of Nursing at a Faculty of Health Sciences in the 2020-2021 academic year. Introductory features data form, online learning opinions form in nursing education and online learning attitude scale (OLAS) were used as data collection tools. Data were assessed through descriptive statistical analysis and nonparametric tests.

Results: It was determined that 59.9% of nursing students did not prefer online learning in nursing education. It was determined that 76.9% of the students followed the online lessons by their mobile phones. The sub-dimension scores of the general acceptance, individual awareness, usefulness and application effectiveness of the students participating in the study were 21.61 ± 5.42, 17.49 ± 6.60, 9.44 ± 3.70, 13.97 ± 3.16 and the total score of OLAS was found to be 62.53 ± 17.22 respectively. It was determined that difference between students age the general acceptance, usefulness sub-dimension scores and the total score of OLAS. It was determined that the general acceptance and individual awareness

¹ Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Yozgat, Türkiye

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Yeter ŞENER e-mail: yeter.sener@yobu.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 25.01.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 02.12.2021

sub-dimension scores of male students were higher than female students. It was determined that the students with high sub-dimension scores and total score of OLAS reported positive opinions about online learning in nursing education.

Conclusion: In line with the findings from the study, it is recommended that online learning methods be adopted as teaching methods that assist formal education in nursing.

Keywords: Nursing; attitude; education.

GİRİŞ

Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan ve halen devam etmekte olan COVID-19 (Coronavirüs) pandemisi sağlık, sosyal ve ekonomi alanlarını etkilediği gibi eğitim sistemlerinde de küresel boyutta büyük bir değişime neden olmuştur (1-3). Dünyada ve Türkiye’de pandeminin etkilerinden korunmak amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Türkiye’de ilk vaka 10 Mart 2020 tarihinde bildirilmiş ve 16 Mart 2020 tarihi itibarıyla tüm öğretim kurumları ile birlikte yükseköğretim kurumlarında da eğitime ara verilmiştir (4). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) verilerine göre, pandemi sürecinde alınan tedbirler gereği eğitim kurumlarının kapatılmasından dolayı dünya çapında 190’ dan fazla ülkede yaklaşık 1,6 milyar öğrenci, bir diğer ifade ile dünya öğrenci nüfusunun %94’ü süreçten etkilenmiştir (5). Pandemi sürecinde COVID-19 yüksek virülansına karşı insanların can güvenliğini riske atmadan eğitim faaliyetlerini sürdürmek için ilk akla gelen seçenek teknolojik imkânlarla başvurmak olmuştur. Dünyanın pek çok ülkesinde ve Türkiye’de örgün eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçilmiştir (6).

Günümüzde uzaktan eğitim, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin bilgi teknolojilerine dayalı olarak yürütüldüğü, mekândan bağımsızlığın sağlandığı, öğrenci ve öğretim elemanı etkileşimine imkân sunan bir eğitim yöntemidir (6-8). Çevrimiçi öğrenme, dünya çapında çeşitli veri tabanları kullanılarak bilgisayar ağları üzerinden gerçekleştirilen öğrenmedir (9). Türkiye’de hemşirelik lisans programında uzaktan eğitim zorunlu olarak kullanılan bir öğretim yöntemi olmamakla birlikte, daha önce lisans tamamlama amacıyla hemşirelik eğitiminde tercih edilmiştir (10, 11). Ancak günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi çevrimiçi öğrenmeyi hemşirelik eğitimi için bir tercihten ziyade zorunlu bir deneyim haline getirmiştir (12-16).

Amerikan Hemşirelik Akreditasyon Birliği (AACN) tarafından uzaktan eğitime ilişkin yayınlanan bildiriye, hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitim yolu ile verilen ders ve programların giderek arttığını, bu ihtiyacı kabul ederek daha kaliteli hemşirelik eğitiminin sağlanması için bazı standartların belirlenmesinin gerekli olduğu bildirilmiştir (17). Bununla birlikte uzaktan eğitim ortamlarının geliştirilmesinde gerekli tüm ölçütler sağlansa dahi öğrenenin bu ortamlara karşı tutum ve yaklaşımları oldukça önemlidir (18). COVID-19 pandemisinin küresel boyutta devam ettiği günümüzde hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmenin kullanımına ilişkin öğrencilerin görüş ve tutumlarının belirlenmesi sürece yön vermek açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik görüş ve tutumlarının belirlenmesini amaçlamaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, 2020-2021 eğitim öğretim yılında kesitsel bir araştırma olarak gerçekleştirildi.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma İç Anadolu Bölgesi’nde yer alan bir Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde Ekim-Kasım 2020 tarihleri arasında yürütüldü. Araştırmanın yapıldığı ilgili fakültede örgün eğitim sistemi mevcuttur. COVID-19 pandemisi nedeniyle Mart 2020 itibarıyla uzaktan eğitime geçilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini belirtilen tarihlerde Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde eğitim öğretim gören 450 hemşirelik öğrencisi oluşturdu. Bu öğrencilerden, araştırmaya katılmayı kabul eden ve kayıt dondurmamış 312 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturdu. Evreni oluşturan öğrencilerin %69,3’ü araştırmaya katıldı.

Verileri Toplama Araçları

Tanıttıcı Özellikler Veri Formu; araştırmacılar tarafından hazırlanan formda öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, sınıfı, yaşadığı yer, evde kendisine ait odası, bilgisayarı ve interneti olma durumu, çevrimiçi derslere katılmak için kullanılan cihaz, çevrimiçi öğrenme yolu ile eğitimin takip edildiği yere ilişkin sorular yer aldı.

Hemşirelik Eğitiminde Çevrimiçi Öğrenmeye İlişkin Görüşler Formu; literatür taraması sonucunda (19-22) araştırmacılar tarafından hazırlanan formda öğrencilerin; hemşirelik eğitiminde tercih ettiği öğretim yöntemi, çevrimiçi öğrenmenin hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim-öğretim yöntemi olup olmadığı, çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulma/bulmama ve nedenleri, hemşirelikte uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin ve hemşirelikte uygulamalı derslerin teorik ile uygulamasının eşgüdümlü gitmemesinin öğrenme verimliliğini etkileme durumu, çevrimiçi öğrenmede hemşirelik derslerine hazırlık için ayrılan zaman, çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranı ile hemşirelik derslerine olan ilgi durumuna ilişkin sorular yer aldı.

Çevrimiçi Öğrenme Tutum Ölçeği (ÇÖTÖ); Usta ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen ölçek üniversitelerin lisans programlarında eğitim alan öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye karşı tutumlarını ölçmektedir. Ölçek 5’li likert tipinde olup, toplam 20 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır (18). Ölçekten alınabilecek puan 20 ile 100 arasında değişmektedir. Elde edilen puanın yüksekliği oranında öğrenciler olumlu tutuma sahiptir (18, 23, 24). Ölçek Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı genel kabul alt boyutu için 0,77, bireysel farkındalık alt boyutu için 0,85, kullanışlılık alt boyutu için 0,79 uygulama etkililiği alt boyutu için 0,68 ve tüm ölçek için 0,904 olarak bulunmuştur (18). Bu araştırmada ise, Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı genel kabul alt boyutu için 0,77, bireysel farkındalık alt boyutu için 0,74, kullanışlılık alt boyutu için 0,81,

uygulama etkililiği alt boyutu için 0,83 ve tüm ölçek için 0,898 olarak saptandı.

Ön Uygulama

Veri toplama araçlarının ön uygulaması ilgili fakültede öğrenim gören ve araştırmaya katılmayan 20 hemşirelik öğrencisi ile çevrimiçi anket uygulaması yöntemi ile gerçekleştirildi. Öğrencilere soruların anlaşılabilirliğini 'açık anlaşılır, düzenlenmesi gerekir, anlaşılır değil' şeklinde değerlendirmesi istendi. Yapılan değerlendirme sonucunda öğrencilerden 'anlaşılır değil' bildirim alan sorular tekrar gözden geçirilerek veri toplama araçlarına son şekli verildi.

Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları bilgisayar ortamında çevrimiçi anket uygulaması ile hazırlandı. Çevrimiçi anketin ilk bölümü araştırmanın amacının açıklanması ve bilgilendirilmiş gönüllü olmasına ayrıldı. İkinci bölüm öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin, üçüncü ve son bölüm ise hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin görüşler ile çevrimiçi öğrenme tutumlarına ayrıldı. Hazırlanan veri toplama formuna ilişkin link öğrenci gruplarında paylaşıldı. Verilerin toplanması tamamlandıktan sonra verilerin değerlendirilmesi aşamasına geçildi.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 22 (IBM Corp., Armonk, New York, ABD) istatistik paket programında değerlendirildi. Tanımlayıcı verilerin analizinde standart sapma, aritmetik ortalama, ortanca, minimum, maksimum, sayı ve yüzde değerleri kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro Wilk testi ile değerlendirildi. Normal dağılıma uymayan verilerin değerlendirilmesinde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanıldı. $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın yapıldığı kurum ve etik kuruldan (Karar Numarası: 2017-KAEK-189_2020.09.23_06) gerekli izinler alındı.

BULGULAR

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin %76,0'ının kadın, %55,4'ünün 21-24 yaş aralığında, %98,7'sinin bekâr olduğu belirlendi. Öğrencilerin %30,1'inin dördüncü sınıf, %26,9'unun üçüncü sınıf öğrencisi olduğu ve %46,2'sinin ilde yaşadığı saptandı. Öğrencilerin %55,1'inin evinde kendisine ait odası, %56,1'inin evinde bilgisayarı ve %66,3'ünün evinde interneti olduğu belirlendi. Öğrencilerin %76,9'unun çevrimiçi derslere cep telefonu ile katıldığı, %97,1'inin çevrimiçi öğrenme yolu ile eğitimini evinden takip ettiği tespit edildi (Tablo 1).

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin %59,9'unun hemşirelik eğitiminde örgün eğitimi tercih ettiği, %66,7'sinin çevrimiçi öğrenmenin hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim-öğretim yöntemi olmadığını düşündüğü, %52,6'sının hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulmadığı saptandı. Öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulmama nedenlerinin sırasıyla; sanal ortamın ders dinleme isteğini azaltması, dikkati dağıtması, sınıf ortamı olmadığı için adapte olamama, internet erişimi kısıtlılığı olduğu tespit edildi. Yararlı olduğunu düşünenlerin ise; %81,7'sinin

gerektiğinde dersin videosunu tekrar izleyerek tekrar yapma ve %68,9'unun ise mekân esnekliği sağlaması olarak bildirdiği belirlendi. Öğrencilerin %52,3'ünün hemşirelikte uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin, %47,7'sinin ise hemşirelikte uygulamalı derslerin teorik ile uygulamasının eşgüdüllü gitmemesinin öğrenme verimliliğini azalttığını bildirdiği belirlendi. Öğrencilerin %42,0'ının çevrimiçi öğrenmede hemşirelik derslerine hazırlık için ayrılan zamanın ve %57,4'ünün çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranının arttığı, %40,7'sinin ise çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik derslerine olan ilgisinin değişmediği belirlendi (Tablo 2).

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=312)

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş		
18-20	120	38,5
21-24	173	55,4
25 yaş ve üzeri	19	6,1
Cinsiyet		
Kadın	237	76,0
Erkek	75	24,0
Medeni Durum		
Evli	4	1,3
Bekâr	308	98,7
Sınıfı		
1. sınıf	63	20,2
2. sınıf	71	22,8
3. sınıf	84	26,9
4. sınıf	94	30,1
Yaşadığı yer		
İl	144	46,2
İlçe	106	34,0
Köy	62	19,8
Evinde kendisine ait odası olma		
Var	172	55,1
Yok	140	44,9
Evinde bilgisayarı olma		
Var	175	56,1
Yok	137	43,9
Evinde interneti olma		
Var	207	66,3
Yok	105	33,7
Çevrimiçi derslere katılmak için kullanılan cihaz		
Laptop/Masa üstü bilgisayar	68	21,8
Tablet	4	1,3
Cep telefonu	240	76,9
Çevrimiçi öğrenme yolu ile eğitimin takip edildiği yer		
Ev	303	97,1
Akraba/komşu/yakın arkadaş	9	2,9

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye ilişkin görüşleri (n=312)

Özellikler	n	%
Hemşirelik eğitiminde tercih edilen öğretim yöntemi		
Çevrimiçi	125	40,1
Örgün	187	59,9
Çevrimiçi öğrenmenin hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim-öğretim yöntemi olduğunu düşünme		
Evet uygun	104	33,3
Hayır uygun değil	208	66,7
Hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulma		
Yararlı	148	47,4
Yararlı değil	164	52,6
Hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulma nedenleri*		
Daha rahat soru sorma	68	45,9
Daha çok görsel materyal kullanma	48	32,4
Gerektiğinde dersin videosunu tekrar izleyerek tekrar yapma	121	81,7
Sınıf ortamından farklı olarak daha iyi odaklanma	71	47,9
Öğrenmeye motive ediyor olma	46	31,0
Eleştirel düşünme becerisini geliştirme	44	29,7
Çok yönlü öğrenme olanakları sunma	64	43,2
Mekân esnekliği sağlama	102	68,9
Hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulmama nedenleri *		
Sınıf ortamı olmadığı için adapte olamama	126	76,8
Sanal ortamın ders dinleme isteğini azaltma	141	85,9
İnternet erişimi kısıtlılığı	104	63,4
Dikkati dağıtma	134	81,7
Hemşirelikte uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin öğrenme verimliliğini etkilemesi		
Arttı	20	6,4
Değişmedi	129	41,3
Azaldı	163	52,3
Hemşirelikte uygulamalı derslerin teorik ile uygulamasının eşgüdümlü gitmemesinin öğrenme verimliliğini etkilemesi		
Arttı	28	9,0
Değişmedi	135	43,3
Azaldı	149	47,7
Çevrimiçi öğrenmede hemşirelik derslerine hazırlık için ayrılan zaman		
Arttı	131	42,0
Değişmedi	96	27,2
Azaldı	85	30,8
Çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranı		
Arttı	179	57,4
Değişmedi	104	33,3
Azaldı	29	9,3
Çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik derslerine olan ilgi		
Arttı	75	24,0
Değişmedi	127	40,7
Azaldı	110	35,3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin genel kabul, bireysel farkındalık, kullanışlılık ve uygulama etkililiği alt boyut puanlarının sırasıyla 21,61±5,42, 17,49±6,60, 9,44±3,70, 13,97±3,16 ve ÇÖTÖ toplam puanının 62,53±17,22 olduğu saptandı (Tablo 3).

Tablo 3. Çevrimiçi öğrenme tutum ölçeği (ÇÖTÖ) alt boyut puanları ve toplam puanı (n=312)

Alt Boyutlar	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)
Genel Kabul	21,61±5,42	22(7-35)
Bireysel Farkındalık	17,49±6,60	17(6-30)
Kullanışlılık (Zaman-Emek-Maliyet)	9,44±3,70	10(3-15)
Uygulama Etkililiği (Etkin katılım)	13,97±3,16	14(4-20)
Toplam	62,53±17,22	63(20-100)

\bar{x} : Ortalama, *ss*: Standart sapma, *M*: Ortanca, *Min*: En küçük değer, *Max*: En büyük değer

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinden yaşı 25 ve üzeri olanların genel kabul, kullanışlılık alt boyut puanları ile ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu tespit edildi ($p<0,05$). Erkek öğrencilerin genel kabul, bireysel farkındalık alt boyut puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$). Dördüncü sınıf öğrencilerinin genel kabul, bireysel farkındalık alt boyut puanlarının daha düşük olduğu saptandı ($p<0,05$). Öğrencilerin yaşadığı yere göre tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanı arasında bir fark bulunmadı ($p>0,05$). Evinde bilgisayarı olan öğrencilerin genel kabul, bireysel farkındalık, kullanışlılık alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$). Evinde interneti olanların tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanının yüksek olduğu tespit edildi ($p<0,05$). Çevrimiçi derslere katılmak için tablet kullanan öğrencilerin genel kabul alt boyutu puanı daha yüksek bulunurken ($p<0,05$); bireysel farkındalık, kullanışlılık, uygulama etkililiği alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanı arasında fark bulunmadı ($p>0,05$). Evinde kendisine ait odası olma ve çevrimiçi öğrenme yolu ile eğitimin takip edildiği yer ile tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanı arasında fark bulunmadı ($p>0,05$) (Tablo 4).

Araştırmada çevrimiçi öğrenmenin hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim öğretim yöntemi olduğunu düşünen ve hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulan öğrencilerin tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu saptandı ($p<0,001$). Hemşirelikte uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin ve hemşirelikte uygulamalı derslerin teorik ile uygulamasının eşgüdümü gitmemesinin öğrenme verimliliğini artırdığını düşünen öğrencilerin tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0,001$). Çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik derslerine olan ilgi ile hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranının arttığını ve çevrimiçi öğrenmede hemşirelik derslerine hazırlık için ayrılan zamanın değişmediği yönünde görüş bildiren öğrencilerin tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu tespit edildi ($p<0,05$) (Tablo 5).

TARTIŞMA

Bu araştırma COVID-19 pandemisi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye yönelik görüş ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmış olup elde edilen bulgular literatür eşliğinde tartışılmıştır. Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin tamamına yakınının çevrimiçi öğrenme yolu ile eğitimini evinden takip ettiği, yarısından fazlasının evinde bilgisayarı, interneti ve kendisine ait odası olduğu ve çoğunluğunun cep telefonu ile derslere katıldığı saptandı (Tablo 1). Subedi ve arkadaşlarının (25) COVID-19 pandemisi sürecinde e-öğrenmenin etkisini değerlendirdikleri araştırmasında hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasının evinde internet erişimi olduğu ve çevrimiçi sınıflar için cep telefonu kullandığı belirlenmiştir. Bu bulguların aksine Çelik Eren ve arkadaşları (26), Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz (27) tarafından yapılan araştırmalarda COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim için hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasının bilgisayar kullandığı saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin cep telefonu ile dersleri takip etmesi bilgisayar ile kıyaslandığında görüş alanının daha küçük olması, mesaj gelmesi, arama gibi nedenlerle dikkatin dağılması ve ders dinlemenin bölünmesine yol açabileceği düşünülmüştür.

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasının hemşirelik eğitiminde tercih ettiği öğretim yönteminin örgün eğitim olduğu, çevrimiçi öğrenmenin hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim-öğretim yöntemi olmadığını düşündüğü tespit edildi (Tablo 2). Hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitimi literatür bilgileri doğrultusunda ele alan bir derlemede uzaktan eğitimin hemşirelik eğitiminde tek başına kullanılacak bir yöntem olmaktan ziyade örgün eğitimi destekleyici bir yöntem olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (28). Atasoy ve Sütütemiz'in (29) hemşirelik son sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada öğrencilerin yüksek ortalama ile hemşirelik lisans eğitiminin örgün eğitim olması gerektiğine yönelik görüş bildirdiği saptanmıştır. Durgun ve arkadaşlarının (30) yapmış olduğu araştırmada COVID-19 pandemisi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşler ölçeği puan ortalamasının orta düzeyde olumlu olduğu bildirilmiştir. Bu doğrultuda hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenme ve örgün eğitim sonuçlarının kıyaslandığı araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmüştür.

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulma nedenlerinin gerektiğinde dersin videosunu tekrar izleyerek tekrar yapma ve mekân esnekliği sağlaması olduğu saptandı (Tablo 2). Şenyuva'nın (22) yapmış olduğu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar arasında bireysel öğrenmeyi desteklediği, zaman ve mekân sınırlılığını en aza indirdiği, ileri teknoloji kullanma fırsatı verdiği ve eğitimin sürekli, ekonomik ve nitelikli olmasını desteklediği bildirilmiştir. Kahyaoglu Süt ve Küçükaya'nın (21) yapmış olduğu araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitimin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri arasında bilginin elde edilmesinde ekonomik olacağı, mezuniyetten sonra aile

Tablo 4. Hemşirelik Öğrencilerinin Bazı Tanıtıcı Özelliklerine Göre ÇÖTÖ Alt Boyut Puanları ve Toplam Puanın Kıyaslanması

Özellikler	Genel Kabul		Bireysel Farkındalık		Kullanışlılık		Uygulama Etkililiği		Toplam	
	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)
Yaş										
18-20	22,02±4,95	22(10-33)	17,71±6,30	18(6-30)	10,10±3,37	10(3-15)	14,23±2,73	14(6-20)	64,08±15,92	64(28-97)
21-24	20,94±5,54	21(7-35)	16,97±6,68	16(6-30)	8,82±3,77	9(3-15)	13,71±3,32	14(4-20)	60,46±17,42	61(20-100)
25 yaş ve üzeri	25,42±5,72	24(11-35)	20,94±7,20	21(6-30)	11,05±4,00	12(3-15)	15,00±3,88	15(8-20)	72,42±19,82	76(28-100)
Test/p	KW=12,267 p=0,002		KW=6,000 p=0,050		KW=12,876 p=0,002		KW=3,301 p=0,192		KW=10,079 p=0,006	
Cinsiyet										
Kadın	21,18±5,54	21(7-35)	17,07±6,63	16(6-30)	9,39±3,71	10(3-15)	13,97±3,12	14(4-20)	61,62±17,35	61(20-100)
Erkek	23,00±4,82	23(10-35)	18,81±6,40	19(6-30)	9,62±3,67	10(3-15)	13,98±3,31	14(5-20)	65,42±16,58	65(27-100)
Test/p	Z=-2,737 p=0,006		Z=-2,126 p=0,034		Z=-0,444 p=0,657		Z=-0,098 p=0,922		Z=-1,797 p=0,072	
Sınıf										
1. sınıf	20,96±4,54	21(11-32)	17,50±6,10	18(6-30)	8,98±3,44	9(3-15)	13,80±2,72	14(7-20)	61,26±14,51	62(32-96)
2. sınıf	22,64±6,08	23(7-35)	18,15±7,55	18(6-30)	9,71±4,29	9(3-15)	13,92±4,02	14(4-20)	64,45±20,90	63(20-100)
3. sınıf	22,54±5,60	23(11-35)	18,70±6,71	18(6-30)	10,03±3,76	10(3-15)	14,34±3,07	15(5-20)	65,63±17,37	65,5(27-100)
4. sınıf	20,44±5,06	21(10-31)	15,89±5,81	15(6-30)	9,03±3,27	10(3-15)	13,79±2,77	14(6-20)	59,17±15,13	59,5(31-95)
Test/p	KW=8,285 p=0,040		KW=8,056 p=0,045		KW=4,985 p=0,173		KW=2,659 p=0,447		KW=6,609 p=0,085	
Yaşadığı Yer										
İl	21,72±5,64	21,50(10-35)	17,41±6,92	17(6-30)	9,26±3,73	9(3-15)	14,21±3,04	14(7-20)	62,61±17,72	61,5(28-100)
İlçe	21,83±4,88	22(10-33)	18,27±6,03	18(6-30)	10,09±3,28	10(3-15)	14,21±2,72	14(8-20)	64,42±15,07	66 (31-96)
Köy	21,00±5,82	21(7-35)	16,32±6,72	17(6-30)	8,77±4,16	8(3-15)	13,01±3,92	13(4-20)	59,11±19,14	59,5(20-100)
Test/p	KW=0,780 p=0,677		KW=4,115 p=0,128		KW=5,288 p=0,071		KW=4,067 p=0,131		KW=3,637 p=0,162	
Evinde bilgisayarı olma										
Var	22,36±5,04	22(10-35)	18,49±6,14	18(6-30)	9,97±3,45	10(3-15)	14,40±2,94	14(7-20)	65,24±16,05	63(32-100)
Yok	20,66±5,76	21(7-35)	16,20±6,96	16(6-30)	8,77±3,90	9(3-15)	13,43±3,35	14(4-20)	59,08±18,08	60(20-100)
Test/p	Z=-2,563 p=0,010		Z=-2,988 p=0,003		Z=-2,620 p=0,009		Z=-1,836 p=0,066		Z=-2,848 p=0,004	
Evinde interneti olma										
Var	22,34±5,37	22(10-35)	18,24±6,68	18(6-30)	10,09±3,61	10(3-15)	14,44±2,98	14(5-20)	65,13±17,07	65(27-100)
Yok	20,18±5,26	20(7-35)	16,00±6,23	15(6-30)	8,18±3,55	8(3-15)	13,05±3,30	13(4-20)	57,41±16,41	57(20-100)
Test/p	Z=-3,291 p=0,001		Z=-2,739 p=0,006		Z=-4,240 p<0,001		Z=-3,050 p=0,002		Z=-3,493 p<0,001	
Evinde kendisine ait odası olma										
Evet	21,96±5,41	22(9-35)	17,75±6,56	18(6-30)	9,39±3,67	10(3-15)	14,24±2,99	14(5-20)	63,35±16,99	63,5(27-100)
Hayır	21,19±5,43	21(7-35)	17,17±6,66	16,50(6-30)	9,51±3,74	10(3-15)	13,65±3,33	14(4-20)	61,52±17,50	61(20-100)
Test/p	Z=-1,227 p=0,220		Z=-0,923 p=0,356		Z=-0,277 p=0,782		Z=-1,384 p=0,166		Z=-1,048 p=0,295	
Çevrimiçi derslere katılmak için kullanılan cihaz										
Laptop/Masa üstü bilgisayar	22,05±4,83	22(11-32)	18,39±5,56	18(6-30)	9,86±3,08	10(3-15)	14,29±2,67	14(8-20)	64,61±14,43	62,5(36-96)
Tablet	28,75±4,99	30(22-33)	22,50±5,44	24(15-27)	12,25±4,27	14(6-15)	15,25±3,77	15(11-20)	78,75±18,02	83,5(54-94)
Cep telefonu	21,37±5,52	21,50(7-35)	17,15±6,85	17(6-30)	9,28±3,83	10(3-15)	13,86±3,28	14(4-20)	61,67±17,80	62,5(20-100)
Test/p	KW=6,329 p=0,042		KW=4,853 p=0,088		KW=3,115 p=0,211		KW=0,873 p=0,646		KW=4,231 P=0,121	
Çevrimiçi öğrenme yolu ile eğitimin takip edildiği yer										
Ev	21,62±5,37	22(7-35)	17,53±6,54	17(6-30)	9,49±3,65	10(3-15)	13,98±3,14	14(4-20)	62,64±17,02	63(20-100)
Akraba/komşu/yakın arkadaş	21,33±7,53	19(11-35)	16,11±8,78	18(6-30)	7,88±4,93	9(3-15)	13,66±3,84	14(8-20)	59,00±23,95	62(28-100)
Test/p	Z=-0,387 p=0,699		P=-0,490 p=0,624		Z=-1,002 p=0,316		Z=-0,219 p=0,827		Z=-0,548 p=0,584	

\bar{x} : Ortalama, ss : Standart sapma, M : Ortanca, Min : En küçük değer, Max : En büyük değer, KW : Kruskal-Wallis testi, Z : Mann-Whitney U testi

Tablo 5. Hemşirelik Öğrencilerinin Çevrimiçi Öğrenmeye İlişkin Görüşlerine Göre ÇÖTÖ Alt Boyut Puanları ve Toplam Puanın Kıyaslanması

Özellikler	Genel Kabul		Bireysel Farkındalık		Kullanışlılık		Uygulama Etkililiği		Toplam	
	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M(Min-Max)
Çevrimiçi öğrenmenin hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim öğretim yöntemi olduğunu düşünme										
Evet	25,91±4,48	26(14-35)	23,26±5,18	24(10-30)	12,26±2,55	12(6-15)	16,03±2,63	16(8-20)	77,49±13,50	77(45-100)
Hayır	19,47±4,51	20(7-35)	14,60±5,20	14(6-29)	8,03±3,36	8(3-15)	12,94±2,89	13(4-20)	55,05±13,65	55,5(20-95)
Test/p	$Z=-9,96$ $P<0,001$		$Z=-10,80$ $P<0,001$		$Z=-9,55$ $P<0,001$		$Z=-8,25$ $P<0,001$		$Z=-10,80$ $P<0,001$	
Hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulma										
Evet	25,38±4,07	25(14-35)	22,36±4,95	22(10-30)	12,25±2,26	12(6-15)	15,79±2,55	16(9-20)	75,80±12,20	74,5(45-100)
Hayır	18,21±4,10	19(7-26)	13,09±4,49	13(6-26)	6,91±2,80	7(3-13)	12,33±2,73	13(4-20)	50,56±11,29	51(20-72)
Test/p	$Z=-12,04$ $P<0,001$		$Z=-12,66$ $P<0,001$		$Z=-12,96$ $P<0,001$		$Z=-9,49$ $P<0,001$		$Z=-13,37$ $P<0,001$	
Hemşirelikte uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin öğrenme verimliliğini etkilemesi										
Arttı	29,10±4,44	31(17-35)	26,53±4,63	28(11-30)	13,89±2,13	15(7-15)	17,96±2,00	18(12-20)	87,50±12,20	92,5(50-100)
Değişmedi	23,53±3,85	23(12-35)	19,99±5,18	20(6-30)	10,92±2,72	12(3-15)	14,77±2,43	15(8-20)	69,22±12,18	69(40-100)
Azaldı	18,47±4,58	19(7-32)	13,52±5,14	14(6-29)	7,27±3,27	7(3-15)	12,51±3,02	13(4-20)	51,78±13,66	51(20-87)
Test/p	$KW=115,67$ $P<0,001$		$KW=122,48$ $P<0,001$		$KW=113,03$ $P<0,001$		$KW=83,15$ $P<0,001$		$KW=132,16$ $P<0,001$	
Hemşirelikte uygulamalı derslerin teorik ile uygulamasının eşgüdümlü gitmemesinin öğrenme verimliliğini etkilemesi										
Arttı	27,80±5,42	29(17-35)	24,70±6,36	27(11-30)	12,65±3,18	15(6-15)	17,35±3,09	19(10-20)	82,50±17,16	91(49-100)
Değişmedi	23,54±4,69	24(11-35)	20,33±5,57	21(6-30)	10,79±3,17	11(3-15)	14,80±2,61	15(8-20)	69,48±14,43	70(31-100)
Azaldı	19,33±4,77	19(7-35)	14,35±5,63	14(6-29)	7,98±3,50	8(3-15)	12,90±3,09	13(4-20)	54,58±14,80	53(20-95)
Test/p	$KW=70,63$ $P<0,001$		$KW=84,47$ $P<0,001$		$KW=55,35$ $P<0,001$		$KW=43,59$ $P<0,001$		$KW=78,19$ $P<0,001$	
Çevrimiçi öğrenmede hemşirelik derslerine hazırlık için ayrılan zaman										
Arttı	21,57±5,92	21(9-35)	17,67±7,01	17(6-30)	9,29±4,11	9(3-15)	14,28±3,31	14(8-20)	62,82±18,63	62(27-100)
Değişmedi	23,32±4,30	23(11-35)	19,61±5,77	19,5(6-30)	10,87±2,85	11(3-15)	14,41±2,69	14(8-20)	68,22±14,20	68(28-100)
Azaldı	19,76±5,19	19(7-32)	14,81±5,95	14(6-29)	8,07±3,31	8(3-15)	13,01±3,23	13(4-20)	55,65±15,73	55(20-93)
Test/p	$KW=21,53$ $P<0,001$		$KW=23,98$ $P<0,001$		$KW=26,65$ $P<0,001$		$KW=8,69$ $P=0,013$		$KW=25,12$ $P<0,001$	
Çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranı										
Arttı	22,48±5,38	23(9-35)	18,66±6,62	19(6-30)	10,20±3,68	11(3-15)	14,60±3,01	15(8-20)	65,94±17,01	66(27-100)
Değişmedi	21,48±5,14	22(10-35)	16,96±6,15	16,5(6-30)	9,14±3,31	9(3-15)	13,53±2,87	13(6-20)	61,12±15,86	61(28-100)
Azaldı	16,79±4,12	16(7-28)	12,13±5,26	13(6-25)	5,89±2,90	5(3-13)	11,68±3,76	12(4-17)	46,51±13,47	46(20-77)
Test/p	$KW=29,41$ $P<0,001$		$KW=25,30$ $P<0,001$		$KW=33,49$ $P<0,001$		$KW=20,84$ $P<0,001$		$KW=31,88$ $P<0,001$	
Çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik derslerine olan ilgi										
Arttı	25,68±4,89	26(11-35)	21,77±6,34	22(6-30)	11,94±3,28	12(3-15)	15,97±2,80	16(8-20)	75,37±16,08	76(28-100)
Değişmedi	22,15±4,49	22(10-35)	18,63±5,59	18(6-30)	10,33±3,02	11(3-15)	14,22±2,74	14(7-20)	65,35±14,14	65(28-100)
Azaldı	18,22±4,60	18(7-32)	13,24±5,36	13(6-29)	6,71±2,90	7(3-15)	12,33±2,99	12(4-20)	50,52±13,08	49(20-87)
Test/p	$KW=87,85$ $P<0,001$		$KW=86,07$ $P<0,001$		$KW=102,17$ $P<0,001$		$KW=60,52$ $P<0,001$		$KW=102,07$ $P<0,001$	

\bar{x} : Ortalama, ss : Standart sapma, M : Ortanca, Min : En küçük değer, Max : En büyük değer, KW : Kruskal-Wallis testi, Z : Mann-Whitney U testi

hayatını sürdürmeyi kolaylaştıracağı, internet yoluyla iş güncelleştirilebileceği olarak sıralanmıştır. Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz'ün (27) yapmış olduğu araştırmada ise hemşirelik öğrencilerinin hastanede staja çıkmadıkları ve sınıf ortamında bulunmadıkları için COVID-19 bulaşma riskinin azalmış olması nedeni ile kendilerini güvende hissetmeleri ve derslerin teorik anlatımının daha iyi ilerlediğini düşünmeleri uzaktan eğitimin olumlu özellikleri arasında bildirilmiştir. Buna karşın hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun hemşirelikte çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulmama nedenlerinin sanal ortamın ders dinleme isteğini azaltması, dikkati dağıtması, sınıf ortamı olmadığı için adapte olamama, internet erişiminin kısıtlı olmasının olduğu belirlendi (Tablo 2). Kürtüncü ve Kurt'un (31) araştırmasında COVID-19 pandemisi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadığı sorunların üniversitenin uzaktan eğitim alt yapısındaki sorunlar, eğitimin yüz yüze olmaması, imkân kısıtlılığı, pandeminin getirdiği duygudurum ve sınav kaygısı olarak temalandırılmıştır. Bununla birlikte Kaya ve Akın Işık'ın (32) yapmış olduğu araştırmada COVID-19 pandemisinde hemşirelik öğrencileri tarafından uzaktan eğitimde yaşanan sorunların nedenleri arasında bilgisayar ve internetin olmaması ile ev ortamından kaynaklanan sorunlar olduğu bildirilmiştir. Çevrimiçi öğrenmenin olumlu ve olumsuz yönleri göz önünde bulundurularak hemşirelik eğitiminde örgün eğitimi destekleyici bir eğitim öğretim yöntemi olarak kullanılabilirliği düşünülmüştür.

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasının hemşirelikte uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin ve yarısına yakınının hemşirelikte uygulamalı derslerin teorik ile uygulamasının eşgüdümü gitmemesinin öğrenme verimliliğini azalttığını düşündüğü tespit edildi (Tablo 2). Nitekim Özbay ve Çınar'ın (33) araştırmasında da hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun uzaktan eğitimin hemşirelik alanında uygulamaya dayalı yetkinlikler kazandırmada yeterli olmadığını ve bu alanda önemli bir yere sahip olan laboratuvar ve klinik uygulamalarda eksikliklere sebep olabileceğini belirttiği bildirilmiştir. Kahyaoğlu Süt ve Küçükkaya'nın (21) yaptığı araştırmada hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun hemşirelikte uzaktan eğitimi onaylamadıklarını, hemşirelikteki tüm programların uzaktan eğitim ile verilemeyeceğini, uygulama ağırlıklı olan hemşirelik mesleğinde önemli bir yeri olan laboratuvar ve klinik uygulamalarda eksikliklere neden olacağını düşündükleri belirlenmiştir. Bu bulguların aksine Şenyuva ve arkadaşlarının (34) hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun web tabanlı hasta eğitimi dersinin yöntemine, tasarımına ve ders kazanımlarına ilişkin olumlu görüşlere sahip olduğu bildirilmiştir.

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin yarısına yakınının çevrimiçi öğrenmede hemşirelik derslerine hazırlık için ayrılan zamanın ve yarısından fazlasının çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranının arttığı belirlenirken; yarısına yakınının çevrimiçi öğrenme süresince hemşirelik derslerine olan ilgisinin değişmediği tespit edildi (Tablo 2). Yapılan bir randomize kontrollü araştırmada, karma öğrenme yaklaşımıyla klinik süpervizör becerileri eğitimi alan hemşirelik

birliğine olanak sağlaması ve bilgilerin sürekli öğrencilerinin motivasyon, tutum, bilgi ve memnuniyet açısından çevrimiçi öğrenme grubuna göre daha yüksek puan aldığı bildirilmiştir (35).

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin ÇÖTÖ toplam puanından elde edilen sonuca göre çevrimiçi öğrenmeye yönelik tutumlarının orta derecede olduğu düşünülmüştür (Tablo 3). Gaur ve arkadaşlarının (36) yapmış olduğu araştırmada COVID-19 pandemisi sürecinde Hindistan'daki karantina döneminde hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun çevrimiçi sınıflara karşı olumsuz bir tutum gösterdiği bildirilmiştir. Thapa ve arkadaşlarının (37) yapmış olduğu araştırmada ise COVID-19 pandemisi sürecinde e-öğrenme uygulamasına ilişkin hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasının olumlu bir tutuma sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada yaşı yirmi beş ve üzeri olan öğrencilerin genel kabul, kullanılabilirlik alt boyut puanları ile ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu belirlendi. Erkek öğrencilerin genel kabul, bireysel farkındalık alt boyut puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu saptandı. İkinci sınıf öğrencilerinin genel kabul, üçüncü sınıf öğrencilerinin ise bireysel farkındalık alt boyut puanının daha yüksek olduğu belirlendi (Tablo 4). Akimanimpaye ve Fakude'nin (38) hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada e-öğrenmeye karşı memnuniyette algılanan kullanım kolaylığı, cinsiyet ve sınıfın etkili olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada evinde bilgisayarı olan hemşirelik öğrencilerinin genel kabul, bireysel farkındalık, kullanılabilirlik alt boyut puanlarının ve ÇÖTÖ toplam puanının; interneti olanların tüm alt boyut puanları ve ÇÖTÖ toplam puanının; çevrimiçi derslere katılmak için tablet kullananların genel kabul alt boyut puanının daha yüksek olduğu belirlendi (Tablo 4). Ali ve arkadaşlarının (39) hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye karşı tutumlarını değerlendirdikleri araştırmada öğrencilerin e-öğrenmeyi benimsemeye hazır oldukları ancak teknik destekle ilgili zorlukları ve teknolojiyi kullanmanın stresini bir engel olarak gördükleri bildirilmiştir. Bu sonuçlar çevrimiçi öğrenme ile ilgili teknik alt yapısı olan hemşirelik öğrencilerinin tutumlarının daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu araştırmada ÇÖTÖ alt boyut puanları ve toplam puanı yüksek olan hemşirelik öğrencilerinin düşük olanlara göre hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin olumlu görüş (hemşirelik mesleğinin kazandırılmasında kullanılabilir bir eğitim öğretim yöntemi olduğunu düşünme, çevrimiçi öğrenmeyi yararlı bulma, uygulamalı meslek derslerinin çevrimiçi yürütülmesinin ve uygulamalı derslerin teorikleri ile uygulamasının eşgüdümü gitmemesinin öğrenme verimliliğini artırması, hemşirelik dersleri ile ilgili makale/kitap/araştırma raporu okuma oranının ve hemşirelik derslerine olan ilginin artması) bildirdiği belirlendi (Tablo 5). Maurya ve arkadaşlarının (40) yapmış olduğu araştırmada COVID-19 pandemisi karantina sürecinde hemşirelik öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeyle ilgili yeterli kabul edilebilirlik, olumlu tutumlar ve daha yüksek memnuniyet seviyeleri gösterdiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda hemşirelik öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye ilişkin olumsuz tutum geliştirmelerine neden

olan faktörlerin detaylı olarak belirlenmesi ve bunların iyileştirilmesine yönelik araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmüştür.

SONUÇ

Bu araştırmada hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmeyi tercih etmediği saptandı. Öğrencilerin çoğunluğunun çevrimiçi dersleri cep telefonu ile takip ettiği belirlendi. Yaşı yirmi beş ve üzeri olan öğrencilerin genel kabul, kullanılabilirlik alt boyut puanları ile ÇÖTÖ toplam puanının daha yüksek olduğu tespit edildi. Erkek öğrencilerin genel kabul, bireysel farkındalık alt boyut puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu saptandı. ÇÖTÖ alt boyut puanları ve toplam puanı yüksek olan öğrencilerin düşük olan öğrencilere göre hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin olumlu görüş bildirdikleri saptandı.

ÖNERİLER

Pandemi sürecinde hemşirelik eğitiminde çevrimiçi öğrenme yönteminin kullanımının devam etmesi durumunda alt yapı eksiklikleri ve teknik sorunların giderilmesi için öğrencilerin desteklenmesi önerilebilir. Buna ek olarak video, sanal simülasyon uygulamaları ve kanıt temelli senaryo tasarımları ile eğitimin içeriğinin zenginleştirilerek hemşirelik uygulamalarının çevrimiçi öğrenme ortamında da eşgüdümlü yapılmasının sağlanması önerilebilir. Ayrıca araştırma bulguları doğrultusunda örgün eğitime geçiş yapılması durumunda çevrimiçi öğrenme yöntemlerinin örgün eğitimi destekleyici bir eğitim öğretim yöntemi olarak kullanılması önerilebilir.

Yazarların Katkıları: Y.Ş.; Tasarım Y.Ş., A.Ş.T., R.H.A.; Veri Toplama ve/veya İşleme Y.Ş., A.Ş.T.; Analiz ve/veya Yorum Y.Ş., A.Ş.T., R.H.A.; Literatür Taraması Y.Ş., A.Ş.T., R.H.A.; Makale Yazımı Y.Ş., A.Ş.T.; Eleştirel İnceleme Y.Ş., A.Ş.T., R.H.A.

KAYNAKLAR

1. Nar MŞ. COVID-19 salgını ve dönüşümün etkisi: Şimdi ve sonrası. İMGELEM. 2020; 4 (7): 363-82.
2. Can E. Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi. 2020; 6(2): 11-53.
3. Pokhrel S, Chhetri R. A Literature review on impact of COVID-19 pandemic on teaching and learning. Higher Education for the Future. 2021;8(1):133-41. <https://doi.org/10.1177/2347631120983481>
4. Türk Tabipleri Birliği (TTB). COVID-19 pandemisi iki aylık değerlendirme raporu [İnternet]. Türk Tabipleri Birliği COVID-19 Danışma ve İzleme Kurulu; 14 Mayıs 2020 [Erişim tarihi:14.10.2020]. Erişim adresi: <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/covid19-rapor.pdf>.
5. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). UN Secretary-General warns of education catastrophe, pointing to UNESCO estimate of 24 million learners at risk of dropping out. [İnternet]. UNESCO; [Updated: 06.08.2020; Cited:14.10.2020]. Available from: [https://en.unesco.org/news/secretary-](https://en.unesco.org/news/secretary-general-warns-education-catastrophe-pointing-unesco-estimate-24-million-learners-0)

[general-warns-education-catastrophe-pointing-unesco-estimate-24-million-learners-0](https://en.unesco.org/news/secretary-general-warns-education-catastrophe-pointing-unesco-estimate-24-million-learners-0).

6. Telli Yamamoto G, Altun D. Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. Üniversite Araştırmaları Dergisi. 2020;3(1):25-34. <https://doi.org/10.26701/uad.711110>
7. Can E. Açık ve uzaktan yükseköğretim mezunları üzerine bir değerlendirme. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi. 2019;5(3):81-105.
8. Seaman JE, Allen IE, Seaman J. Grade increase: Tracking distance education in The United States [İnternet]. Babson Survey Research Group; 2018 [Cited:14.10.2020]. Available from: <https://onlinelearningsurvey.com/reports/gradeincrease.pdf>.
9. Dhull I, Sakshi MS. Online learning. International Education & Research Journal. 2017; 3(8): 32-4.
10. Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (ATAUZEM). [İnternet]. [Erişim tarihi: 17.10.2020]. Erişim adresi: <https://atauzem.atauni.edu.tr/programlar/hemşirelik-lisans-tamamlama>.
11. Boz Yüksekdağ B. Hemşirelik eğitiminde bilgisayar teknolojisinin kullanımı. Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi. 2015; 1(1): 103-18.
12. Hsieh HY, Hsu YY, Ko NY, Yen M. Nursing education strategies during the COVID-19 epidemic. Hu Li Za Zhi. 2020; 67(3): 96-101. [https://doi.org/10.6224/JN.202006_67\(3\).13](https://doi.org/10.6224/JN.202006_67(3).13)
13. Tomietto M, Comparcini D, Simonetti V, Cicolini G. Nursing education: challenges and perspectives in a COVID-19 age. Prof Inferm. 2020; 73(3): 131-2. <https://doi.org/10.7429/pi.2020.733131>
14. Seven M, Abban S. COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan hemşirelik eğitimi: Uluslararası deneyim. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2021; 6(1): 29-32.
15. Kozan EH, Çolak M, Demirhan BS. Distance education in the COVID-19 pandemic: reflections on nursing education. J Educ Res Nurs. 2021; 18(Supp. 1): 60-4. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.79084>
16. Şanlı D, Uyanık G, Ünsal Avdal E. COVID-19 pandemi sürecinde dünyada hemşirelik eğitimi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2021; 6(1): 55-63.
17. American Association of Colleges of Nursing (AACN). Position Statements: Alliance for nursing accreditation statement on distance education policies [İnternet]. January, 2003. [Cited:17.10.2020]. Available from: <https://www.aacnursing.org/News-Information/Position-Statements-White-Papers/Distance-Education>.
18. Usta İ, Uysal Ö, Okur MR. Çevrimiçi öğrenme tutum ölçeği: Geliştirilmesi, geçerliği ve güvenilirliği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2016; 9(43): 2215-22.
19. Bayram M, Peker AT, Aka ST, Vural M. Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim dersine karşı tutumlarının incelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. 2019; 4(3): 330-45. <https://doi.org/10.31680/gaunjss.586113>
20. Çetintaş Öner S, Çelik G, Bay H, Yeşil Y, Çeber Turfan E. Ebelik bölümü uzaktan eğitim öğrencilerinin e-

- öğrenme için hazırbulunuşluk durumlarının değerlendirilmesi. *Medical Sciences (NWSAMS)*. 2018; 13(1): 10-8. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.1.1B0046>
21. Kahyaoglu Süt H, Küçükaya B. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2016; 13(3): 235-43. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2016.235>
22. Şenyuva E. Nursing student's view about distance education. *International Online Journal of Educational Sciences*. 2013; 5 (2): 409-20.
23. Saribaş M, Meydan A. Coğrafya bölümü öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye karşı tutumları. *Türk Coğrafya Dergisi*. 2020; 76: 95-106.
24. Hergüner G, Son SB, Hergüner Son S, Dönmez A. The effect of online learning attitudes of university students on their online learning readiness. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 2020; 19(4): 102-10.
25. Subedi S, Nayaju S, Subedi S, Shah SK, Shah JM. Impact of e-learning during COVID-19 pandemic among nursing students and teachers of Nepal. *International Journal of Science & Healthcare Research*. 2020; 5(3): 68-76.
26. Çelik Eren D, Korkmaz M, Öz Yıldırım Ö, Aydın Avcı İ. COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutum ve memnuniyet düzeyleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021; 24(2): 246-54. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.862820>
27. Keskin Kızıltepe S, Kurtgöz A. Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020; 13(74): 558-66.
28. Öztürk D. Uzaktan eğitime hemşirelik eğitimi penceresinden bir bakış. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2015; 18(3): 229-34. <https://doi.org/10.17049/ahsbd.89981>
29. Atasoy I, Sütümüz N. Bir grup hemşirelik son sınıf öğrencisinin hemşirelik eğitimi ile ilgili görüşleri. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2014;22(2):94-104.
30. Durgun H, Can T, Avcı AB, Kalyoncuoğlu B. Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *DEUHFED*. 2021; 14(2): 141-7. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.824109>
31. Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2020; 7(5): 66-77.
32. Kaya Y, Akın Işık R. The contribution and challenges of the implemented compulsory distance education system to nursing education in the first period of the COVID-19 pandemic: A qualitative study. *J Educ Res Nurs*. 2021;18(Supp. 1): 76-84. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.67365>
33. Özbay Ö, Çınar S. Views of nursing students on distance education. *Education Conference*. 2020: 37-45.
34. Şenyuva E, Kaya H, Bodur G. Hemşirelik öğrencilerinin web tabanlı bir derse ilişkin görüşleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2017; 33(3): 62-77.
35. McCutcheon K, O'Halloran P, Lohan M. Online learning versus blended learning of clinical supervisee skills with pre-registration nursing students: A randomised controlled trial. *Int J Nurs Stud*. 2018; 82: 30-9. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2018.02.005>
36. Gaur R, Mudgal SK, Kaur S, Sharma R. Undergraduate nursing students' attitude towards online classes during lockdown period in India: imposed or interested? *Int J Community Med Public Health* 2020; 7(9): 3371-7. <http://dx.doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20203892>
37. Thapa P, Bhandari SL, Pathak S. Nursing students' attitude on the practice of e-learning: A cross-sectional survey amid COVID-19 in Nepal. *PLoS One*. 2021; 16(6): e0253651. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253651>
38. Akimanimpaye F, Fakude LP. Attitudes of undergraduate nursing students towards e-learning at the University of the Western Cape, South Africa. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance*. 2015; (Supplement 1:2 (October): 418-33.
39. Ali N, Jamil B, Sethi A, Ali S. Attitude of nursing students towards e-learning. *Adv Health Prof Educ*. 2016; 2(1): 24-9.
40. Maurya R, Nayok SB, Sathyanarayana MT, Dhanashree Akshatha HS. Acceptability, attitude, and satisfaction of online learning among nursing students during COVID-19 lockdown: A cross sectional study. *International Journal of Indian Psychology*. 2020; 8(2): 69-76. <https://doi.org/10.25215/0802.209>